

ПСИХОТЕРАПЕВТИЧЕН МОДЕЛ ЗА РАБОТА С АГРЕСИВНОТО ПОВЕДЕНИЕ НА ПИЛОТИТЕ ВЪВ ВОЕННАТА АВИАЦИЯ

С. Димитрова

главен експерт психолог, Щаб на Военновъздушните сили

Резюме:

В статията е представен психотерапевтичен модел за работа с агресивните проявления в поведението на летиците от военната авиация. Представени са основните механизми на агресивния нагон описан в научната психоаналитичната литература. Дадени са примери за различните поведенчески прояви на агресивния инстинкт, който формира агресивното поведение. Изведен е терапевтичен модел за работа с агресивното поведение, който има за цел да доведе до психологичен баланс на функциониране на личността на военния пилот.

Ключови думи: агресивен нагон, агресивно поведение, биологичен инстинкт, психотерапия, психоанализа, когнитивни модели, напрежение и основна възбудимост, възбуждане, невробиология, модели за справяне.

PSYCHOTHERAPEUTIC MODEL FOR DEALING WITH AGGRESSIVE BEHAVIOUR OF PILOTS IN MILITARY AVIATION

Dimitrova S.

Chief expert psychologist Staff of the Air Force

Summary:

Article presents psychotherapeutic work with aggressive manifestations of the pilots of military aircraft. Presented are the basic mechanisms of aggressive drive in the scientific psychoanalytic literature. Here are examples of different behaviors of the aggressive instinct that forms aggressive behavior. Displayed a therapeutic model for working with aggressive behavior, which aims to bring balance to the psychological functioning of the individual pilot.

Keywords: aggressive drive, psychotherapy, psychoanalysis, aggressive behavior, cognitive models, fundamental intense, excitation, neurobiology, models for dealing, excitability.

"Агресия има само в действието и движението, и двете означават живот."

Аристотел

Когато говорим за агресията и нейните корени, винаги се разглеждат основните психоаналитични теории, които психоанализата ни е дала. Основните психоаналитични теории за агресивния нагон и неговите прояви в поведението на личността, ни разкриват съществените проявления на агресивно поведение. Основен акцент, в анализата на различните автори е, това че става дума за „биологичен инстинкт“, който упражнява натиск върху личността, от който е невъзможно тя да избяга. В този смисъл, за да реализират своите биологични цели, дори те да са пасивни, инстинкта изисква определена дейност. В анализата всеки инстинкт представлява всъщност някаква "дейност". През 1920 г. Фройд използва понятието „агресивен нагон“, като част от "нагона към смъртта", който се насочва, като основно движение „навън“, чрез мускулите на тялото и по този начин бива реализиран в двигателно поведение. В контекста на теорията за агресивността от анализата на Фройд, агресивния нагон изглежда да бъде актуализиран под формата на реално или фантазно действие, предназначено да навреди на някой друг.

Агресията, като поведение и презентация на агресивния нагон, съществува в различни модалности, освен проявите на двигателна активност или разрушителни действия, тя се проявява още и като заплаха, принуда, изнудване и така нататък.

Психоанализата твърди, че агресията е поведенческа проява, чийто основен биологичен субстрат, е залегнал в концепцията за „нагона към смъртта“. По-късно в психоаналитичната теория за агресивния нагон се дефинират много точно кои действия бихме разпознали, като разрушителни в поведението на човека. Според Даниел Лагаш всички биологични и психологични процеси представляват някаква форма на активност, но за агресия в поведението говорим само при определени форми на дейност. Мелани Клайн, от своя страна, разглежда идеята за доминиращата роля, изпълнявана от агресивните инстинкти в ранното детство. В психоаналитичния смисъл, по отношение на анализата на Фройд, ще проследим поведението на агресия и неговите проявни форми. Ще видим степените на агресивна реакция и нивата на упражнен самоконтрол на бойни пилоти в авиацията.

Агресията според Фройд, е сбор от психични сили, които се актуализират под формата на реални или фантазни действия, предназначени да навредят на някой друг. В психологията на човека съществуват четири области на познавателна способност, чрез които хората се развиват и функционират в социалната среда. Агресивния инстинкт намира своите проявления в четирите сфери на познавателна способност, а именно това са: областта на тяло, дейност/активност, областта на контакт и сферата на бъдеще-смисъл.

В областта на тялото, агресията основно намира своите проявления, чрез насилствени и разрушителни действия, чийто основен инструмент са мускулите на тялото. В областта на рационалното възприятие и дейността, форми на агресивно поведение са нуждата от непрекъснати постижения и успехи. В третата област, където се намира контакта се проявяват агресивните форми на свързване и отделяне със „значимите други“ и средата в която функционират. По същество тук се разгръща триумфът на „инстинкта за разрушение“, и „инстинкта за самосъхранение“. В този смисъл агресията има за цел да разрушава, като непосредствено след това контакта се създава и поддържа. В този контекст, агресията се разглежда като дезорганизирана и фрагментарна сила. Познавателната способност в полето на идеи и абстракции, „инстинкта към самоунищожение“ намира силно проявление, насочен е „навън“ с помощта на тялото. Проявите на агресивния нагон в поведението на военните пилоти, изискват да бъдат проследени и анализирани, така наречените „поведенчески модели“ на личността. Психологичните изследвания на личностните граници на военни пилоти, разкриват, това че те са много затворени за останалата част от външния свят, а именно пилотите взаимодействат в затворен кръг от много близки отношения един с друг, те работят в много затворена група, но в същото време се сепарират един спрямо друг. Основните личностни концепти са в посока на уникалността, идеализма и реформирането в света, чрез механизма на отбрана в поведението, като цяло.

В психодинамиката на междуличностните взаимоотношения, съществува рефлексивен процес на отделяне от другите в социалния свят. Това е така, тъй като съществува липса на психологична диференциация, която да обуславя естествения процес на взаимовръзка с другите от външния свят. Корените на това поведение водят към детството, където е установена липсата на психологична връзка със „значимите други“. В този смисъл, личността е фиксирана, проявява се т.нар. "зависимо поведение". Проявите на "зависимото поведение" могат да бъдат в диапазона от абнорма в поведението до тежка патология, често пъти злоупотреба с наркотици, алкохол, хазарт, както и много други екстремални форми на агресия, в рамките не на необходимата норма, а на патологията. Съществува проява на фиксираност в общоприети конвенции, без те да бъдат подлагани на проверката на реалността. Това води след себе си едно своеобразно непрекъснато базисно напрежение и несигурност в личността, която може да упражнява остри форми на агресивни и разрушителни прояви и несъобразителност в поведението.

В психодинамиката на личностното функциониране на военния пилот се очертават различни психологични конфликти с интензивна психодинамика. Актуалният психологичен конфликт, би могъл да се разгръне в действителност до критичната точка на самоубийството, като тежка проява на агресивния нагон, минавайки често през тежка

злоупотреба с алкохол, агресивно поведение в отношенията с другите, побой, безразборно използване на огнестрелно оръжие, придружавано с насилие и конфликти, наситени с тежка патология.

Паралелно с агресивния нагон, Фройд разглежда друг нагон, а именно "инстинкт за овладяване и контрол", който може да се каже, е една потребност на индивида за контрол над средата ..., тоест "способността на индивида да овладява ситуацията", а именно да се справя. Основната задача на личността тук е да изгради по-добре адаптиран контрол над самото действие.

В психологията на военните пилоти четирите сфери на познавателна способност се проявяват по следния механизъм: Тялото, служи като ключов инструмент в пилотирането. Съществува много висока интензивност на стреса върху организма. Пилотите са обучени, така че, дори и ако техническото оборудване на самолета откаже, те да успеят да възврат ориентацията си /контрола над ситуацията/, чрез техните сетива и да овладеят самолета. Този процес е свързан с тежки сетивни и психологични натоварвания, които изискват висока натренираност на организма и психиката.

Във втората област на дейност се появяват много високи изисквания за постижения и знания. Непрекъснато се работи с много информация, която е задължителна за професионалното функциониране на военните летци. Сферата на контакт между тях е тясно ориентирана към професионалната дейност и малка част от нея е ориентирана в други социални сфери. Пилотите, като цяло трудно установяват и поддържат социални връзки навън в социалната среда.

В четвъртото поле силно се повишава ефекта на концепциите за реформиране, уникалност, драматичен героизъм, величие и така нататък, като цяло, това са идиличните представи за вечната борба между „доброто и злото“.

Агресията в поведението на пилотите се проявява в различни форми на социално-прието поведение, като например високи постижения на всяка цена, както в работата така и в живота. Повишена автономност, господстващо положение, защита на границите със сила. Агресията, мотивирана от външните стимули на средата, се реализира като поведение, хладнокривно и умишлено. Изявено търсене на власт и господство във взаимоотношенията с другите. Резервираност и сдържаност в поведението и реакциите спрямо външния свят. Съществуват високи нива на агресия, които са насочени едновременно навън и навътре. Всички тези прояви на агресия, са свързани с високи нива на личностен самоконтрол. Ежедневно работата на пилотите е изпълнена с много високи нива на напрежение, което изисква много висок самоконтрол и дисциплина на личността, това от своя страна води до много високи нива на напрежението и стреса. Именно тук възниква необходимостта от психотерапевтична практика с агресивно поведение на военните пилоти. Целта на психотерапевтичния процес е да се постигне относително редуциране на нивата на вътрешно напрежение в личността, чрез четирите сфери на познавателна способност. В първата област на тялото,

те биха могли да развият умения, с които съзнателно да се научат да отпускат тялото и психиката. Целта е личността сама да проследява своя индивидуален праг на чувствителност и търпимост към психичните и физически натоварвания. Това е възможно да се постигне, чрез прилагане на биологичния принцип: действие-бездействие, редуване на почивка, сън, спорт и т.н. В резултат се постига баланс в невробиологичните ритми.

Втората област на дейност, военните пилоти могат да бъдат провокирани да разширят активността си в други области на живота. Така, ще разширят полето на възприятия и личностни концепти.

Контакта може да бъде разширен, като се създават и поддържат нови взаимоотношения, като предизвикателство за самите тях. Военните лители са хора, които се нуждаят от провокация на средата, като стил на живот.

В четвъртата област на идеи и абстракции-биха могли да се противопоставят нови жизнено концепти изграждащи личността, а именно: как се създават и отстояват личните граници, кои са онези неща които носят сигурност и спокойствие, как би могъл да се постигне психофизиологичен баланс, как да се пазят личностните граници, без да се нарушава целостта... .???!!!

Психологичното възприятие на пилотите за себе си разкрива, че техните знания, умения и способности, разработени като жизнен потенциал и реализирани такъв професионално, не се обуславя и променя от категория време, което само по-себе си определя взаимовръзката и функционирането им като личности във външния социален свят. Именно на тази арена се разгръщат и психологичните им конфликти. Трудно за тях, е да осъзнаят, че единствената константа в живота е промяната, която се определя от времето.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Bowlby, J "Maternal Care and Mental Health, стр.47 London 2000;
2. Klein, M., "Criminal Tendencies in Normal Children" London 1927
3. Freud, S., "Тотем и табу" 1991 София
4. Freud, S., "Несъзнатото" София 1999г.
5. Freud, S "Some Character-Types met with in the Psycho-Analytic Work: Criminals from a sense of Guilt" 1925 Germany
6. Human Rights Watch, "Universal Jurisdiction in Europe: The State of Art, Vol.18, № 5, June 2006.
7. Harris D. J., M. O'Boyle, E. P. Bates, C.M. Buckley. Law of The European Convention on Human Rights. Second Edition. Oxford: Oxford university Press, 2009г.
8. Winicoot D, "Deprivation Child" 2000 London 115 стр.
9. Winicoot D. „Антисоциалната тенденция" New York 49 стр.
10. Попов, X, "Човешката агресия" 2000г. София 18-20 стр.

ЛИЦЕ ЗА КОНТАКТИ:

С. Димитрова

главен експерт психолог, Щаб на Военновъздушните сили:

e-mail: svetlana.dimitrova @ abv.bg